

Timrå kommuns policy för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Beslutad i Kommunstyrelsen, 2013-05-13

TIMRÅ KOMMUN

Innehållsförteckning

Timrå kommuns policy för landsbygdsutveckling i strandnära lägen	3
Timrå kommuns syn på begreppet landsbygd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen	3
Policy	3
Strandskyddsområde	4
Skäl till dispens från strandskyddet	5
Historik, beskrivning av bebyggelsemönster	5
Förutsättningar för landsbygdsutveckling inom kommunen	6
Inledning	6
Kommunens mål	7
Verksamhetsutveckling i strandnära lägen	7
Bebyggelse	7
Kommunikationer	8
Befolkningsutveckling	8
Förutsättningar för landsbygdsutveckling i kommunens olika delar	8
Friluftsvärden inom strandskyddade områden	9
Naturvärden inom strandskyddade områden	10
Kusten	10
Inlandet	11
Riksintressen	11
Risk för naturolyckor	12
Referenser	13

Bilaga: Länsstyrelsens yttrande 2013-03-20

Timrå kommuns policy för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Denna policy är framtagen i avvaktan på att områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen kan antas i ny kommunövergripande översiktsplan. Förutom policyn finns fakta och kunskapsunderlag som ska användas vid bedömning av dispensansökningar. De synpunkter som länsstyrelsen redovisade i sitt yttrande (se bilaga) har inarbetats i policyn.

Kommunens syn på begreppet landsbygd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Timrå kommun anser att all mark i kommunen är landsbygd, utom områden som har detaljplan, och/eller är tätorter enligt definitionen av SCBⁱ.

Landsbygdsutveckling innebär att det skapas sysselsättning och ett ökat underlag för kommersiell och offentlig service i landsbygden. Åtgärderna ska ge långsiktigt positiva sysselsättningseffekter och bidra till att upprätthålla serviceunderlaget. Det kan innebära att behålla och utveckla service inom olika områden. Landsbygdsutveckling kan ske om det finns platser där bostäder eller andra verksamheter kan lokaliseras. För att landsbygdsutveckling ska ske i strandnära lägen (LIS) måste det finnas ett mervärde i att något lokaliseras närmare vatten än 100 m. Det strandnära lägets fördel ska ha en mer långsiktig ekonomisk påverkan i ett lokalt eller regionalt perspektiv och inte enbart vara till fördel för en enskild persons ekonomiska förhållanden. För Timrå kommun är det viktigt att stärka näringslivet och öka befolkningsunderlaget i kommunens inland.

Policy

I Timrå kommun kan följande åtgärder prövas som ett LIS-skäl enligt miljöbalkenⁱⁱ 7 kap, 18 d §, vid prövning av dispens från strandskyddet:

- Utveckling av område för verksamheter och anläggningar vars idé bygger på ett strandnära läge.
- Byggnader och anläggningar för strandnära friluftsliv om det är gemensamma lösningar för flera fastigheter och strandområdet hålls tillgängligt för allmänheten.

I Timrå kommun kan tillkommande en- eller tvåbostadshus vid kusten prövas som ett LIS-skäl enligt miljöbalkenⁱⁱ 7 kap, 18 d §, vid prövning av dispens från strandskyddet, om följande uppfylls:

- Tänkt bostad är belägen i anslutning till befintligt bostadshus om avståndet till det nya bostadshuset är högst 200 meter.
- Vatten- och avloppsfrågan kan lösas på ett godtagbart sätt.
- Det finns väganlutning till, eller i närheten av föreslagna bostad och vägarna är framkomliga för utryckningsfordon året runt eller under tid när personer vistas i bostaden.

I Timrå kommun kan tillkommande en- eller tvåbostadshus i inlandet prövas som ett LIS-skäl enligt miljöbalkenⁱⁱ kap 7, 18 d §, vid prövning av dispens från strandskyddet, om följande uppfylls:

- Tänkt bostad är belägen vid en sjö eller vattendrag i anslutning till befintligt bostadshus om avståndet till det nya bostadshuset är högst 200 meter.
- Sjöns eller vattendragets vattenstatus får inte försämrats av den föreslagna åtgärden.
- Det ska finnas stor andel orörda strandzoner efter att dispensåtgärden är utförd.
- Vatten- avloppsfrågan kan lösas på ett godtagbart sätt.

- Det finns vägenslutning till, eller i närheten av föreslagen bostad och vägarna är framkomliga för uttryckningsfordon året runt eller under tid när personer vistas i bostaden.

Vid dispensprövning för strandskydd ska fri passage, tomtplatsanvisning och andra hänsyn som anges i miljöbalkenⁱⁱ säkras vid prövningen och en lämplighetsbedömning av åtgärden göras utifrån de hänsynsregler som gäller i plan- och bygglagenⁱⁱⁱ 2-3 kap samt miljöbalkenⁱⁱ 3 kap.

Vid dispensansökningar från strandskyddet inom riksintresseområden ska kommunen även bedöma om föreslagen åtgärd kan medföra påtaglig skada på riksintresset, men även bedöma om en åtgärd stärker något eller några av de värden som är ett uttryck för riksintresseanspråket. Värdegrundsbeskrivningarna för respektive riksintresse ska ligga till grund för bedömningen. Se även avsnittet om riksintressen.

I Timrå kommun kan LIS-skäl inte åberopas:

I formellt skyddade områden enligt 7 kap miljöbalkens (förutom strandskydd i 13-18§§).

I andra områden med höga naturvärden som pekats ut i naturinventeringar^{xii,xiv,xv,xvi,xvii,xviii}.

Om dispensåtgärden riskerar att försämra vattenförekomstens status enligt miljö kvalitetsnormen för vatten eller dricksvattenförsörjning.

Där det finns risk för ras, skred eller översvämning.

Om marken är värdefull jordbruksmark.

Längs stränder vid sjöar som saknar bebyggelse.

Vid längre vattendragsträckor (vattenförekomster) som saknar bebyggelse.

Strandskyddsområde

Strandskyddet regleras i 7 kap 13-18 §§ miljöbalken. Strandskyddet är generellt och innebär att alla stränder ska vara fredade med ett skyddsområde som sträcker sig 100 meter inåt land och 100 meter ut i vattnet, räknat från strandlinjen. Lagens syfte är dels att långsiktigt bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv på land och i vatten, och dels att långsiktigt trygga allmänhetens allemansrättsliga tillgång till stränder. Lagen medger inte någon avgränsning av skyddet utifrån vattnets storlek, utan det gäller vid alla Sveriges bäckar, åar, floder, älvar, sjöstränder och havsstränder. I Timrå kommun berörs 519 km stränder längs insjöar och vattendrag, 104 km stränder längs öar i insjöar, 65 km stränder längs havsöar och 73 km fastlandskust av strandskyddet^{iv}. Timrå kommun gränsar till Sundsvalls och Härnösands kommuner. Detta innebär också delade stränder mot Bottenhavet, i Indalsälvens avrinningsområde, samt i kustområdena mellan Gådeån i norr, Indalsälven och Selångersån i söder^v. Timrå kommun är alltså ingen separat enhet, utan åtgärder i strandskyddsområde i Timrå kan påverka områden i såväl Härnösands som Sundsvalls kommuner. Därför är det viktigt att samråda med grannkommunerna i de fall då en åtgärd kan förväntas ge en påverkan utanför Timrå kommun. För att trygga allmänhetens allemansrättsliga tillgång till stränder och långsiktigt bevara goda livsvillkor för växt- och djurliv på land och i vatten bedömer Timrå kommun att en frizon/skyddszon på minst 25 m skapas mellan byggnader och strandlinje. Gränsen ska anpassas till åtgärdens karaktär och de lokala förhållandena på platsen. Tomtmark får inte ligga inom den allemansrättsliga frizonen.

Skäl till dispens från strandskyddet

Kommunen kan redan idag ge dispens från strandskyddet när en åtgärd är förenlig med strandskyddets syften och om något av följande särskilda skäl uppfylls. För att dispens ska kunna ges krävs att området

1. redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften,
2. är väl avskilt från området närmast strandlinjen genom en väg, järnväg, bebyggelse, verksamhet eller annan exploatering,
3. behövs för en anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet och behovet inte kan tillgodoses utanför området,
4. behövs för att utvidga en pågående verksamhet och utvidgningen inte kan genomföras utanför området,
5. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området, eller
6. behöver tas i anspråk för att tillgodose ett annat mycket angeläget intresse.

Kommunen kan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden) i översiktsplanen. Områdena ska vara lämpliga för utveckling av landsbygden och kan vara avsedda för bostadsbebyggelse, besöksnäring eller rekreation. LIS-områden ska bidra till långsiktig utveckling av landsbygden. De ska ha en begränsad omfattning och vara av ett sådant slag att strandskyddets syften tillgodoses. En bedömning av vilka områden som kan pekas ut som LIS-områden ska göras utifrån strandskyddsområdenas karaktär och utbredning med beaktande av förhållanden i angränsande kommuner. Hänsyn ska tas till hur mycket stränder det finns, vilka naturvårdsvärden det finns, hur stor del stränder som är bebyggda, vilka områden som bedöms ha störst effekt på landsbygdens utveckling, hur terrängförhållanden ser ut, samt hur stor negativ påverkan bedömt i anspråktagande kan ha på strandskyddets syften på lång sikt.

Inom ett LIS-område kan ytterligare två särskilda skäl, utöver de sex skäl, som beskrivits ovan, prövas som skäl till dispens från strandskyddet, om åtgärden har ett mervärde av det strandnära läget.

1. Som ett särskilt skäl vid prövningen av en fråga om dispens från strandskyddet får beaktas om ett strandnära läge för en byggnad, anläggning eller verksamhet bidrar till utvecklingen av landsbygden. För att en dispens ska kunna medges krävs en godkänd motivering till hur åtgärden bidrar till landsbygdsutveckling.
2. För att en dispens ska kunna medges för uppförande av enstaka en- eller tvåbostadshus med tillhörande komplementbyggnader och andra åtgärder krävs ingen motivering till hur åtgärden bidrar till landsbygdsutveckling. Istället ska det beaktas om huset eller husen kommer att uppföras i anslutning till ett befintligt bostadshus. Syftet är att det på sikt skapas förutsättningar för samlad bebyggelse.

I väntan på upprättande av ny översiktsplan med utpekade LIS-områden kan kommunen under en övergångsperiod anta riktlinjer för hantering av strandskyddsdispenser med LIS-skäl.

Historik, beskrivning av bebyggelsemönster^{vi}

De första spåren efter boplatser och bedrivande av jordbruk i Timrå kommun härrör troligen från neolitisk stenålder (4000 – 1800 f. Kr). Flera studier av pollen- och benanalyser i närheten av kommunen har visat detta. Från järnåldern har man funnit gravhögar efter en jordbrukande befolkning vid Hamstasjön, Timrå kyrka, Hässjö kyrka, Ljustorpsåns dalgång och på Tynderölandet. Redan då användes den bästa odlingsmarken i dalgången för jordbruk, medan bebyggelsen fanns på sluttningarna mot skogen i koncentrerade byar. Ätminstone från medeltiden och fram till början av 1900-talet var fäboddrift vanligt^{vii}.

Den tidiga industrialismen med järnbruk (Lögdö 1685-1881, Åvike 1686-1884, Lagfors 1741-1881) innebar att små, isolerade miniatyrsamhällen bildades i skogslandet, med torp i brukets utmarker. Många kustbönder bedrev fiske som biinkomst. För att slippa långa transporter till och från gården uppstod fiskelägen, t.ex. Bondhamn, Oxviken och Skeppshamn, med säsongboende under fisket. Detta bebyggelsemönster bestod fram till laga skiftet, från 1827 och in på 1900-talet, då byarna styckades upp i solitära ”gårdsenheter” med samlad mark kring sig. Under samma period köptes mycket av skogen upp av skogsbolag och bönderna fick kontanta medel. Då ersattes många av de tidigare enkla, smala boningshusen av den norrländska mangårdsbyggnaden med 2 våningar. I samband med den ekonomiska depressionen på 1930-talet erbjöds industriarbetare förmånliga lån för att idka småjordbruk, och de så kallade Per Albin-torpen byggdes.

Vid kusten utvecklades samhällen i närheten av varvsindustrin under 1800-talet som en konsekvens av att arbetskraft flyttade till industrin. Detta fortsatte även efter att sågverk och senare cellulosaindustri ersatt varven. Samhällena består idag av servicebebyggelse och bostadsbebyggelse med både flerbostadshus och egna hem. Den utökade semesterrätten på 1950-talet^{viii} innebar att sportstugeområden växte fram, framförallt längs Tynderökusten och vid de stora sjöarna i kommunen. Byggnader från självhushållssamhället som fäbodrar och sjöbodrar fick en ny användning som fritidshus. En tydlig och pågående trend är att allt fler vill omvandla och bygga ut sina fritidshus för åretruntboende eller till en standard som motsvarar detta.

Förutsättningar för och behov av landsbygdsutveckling inom kommunen

Inledning

Timrå kommun är en utpräglad industrikommun med många små och medelstora företag samt ett stort företag. En av Timrås styrkor är närheten till bra kommunikationer. Midlanda flygplats är en viktig tillgång för boende, myndigheter och företag i regionen. E4 och Ådalsbanan passerar genom kommunen och medför attraktiva lägen för transportintensiv näringsverksamhet. Även tillgången till en mindre, allmän industrihamn är till nytta för företag i och utanför kommunen. Naturligtvis är det angeläget för såväl kommunen som regionen att det finns attraktiva områden i närheten av de stora kommunikationsstråken där företag i branscher som är beroende av bra transportmöjligheter kan etablera sig.

Historiskt sett har förädling av skogsråvara varit den faktor som gjort att människor bosatte sig i kommunen. Sågverk och massfabriker etablerades i rask takt under slutet av 1800-talet och långt in på 1900-talet. Kommundelarna har olika karaktär med industripåverkad kust, medan skogs- och jordbruksmark dominerar i inlandet. Kommunens tätorter finns vid eller nära kusten. Kommunens areal består till största delen av skogsmark där SCA Skog är den enskilt största markägaren. Skogsbruket och förädlingen av skogsråvara är och kommer att vara av stor betydelse för kommunens invånare och berörda företag. Idag finns inga stora sågverk kvar i kommunen och den största kvarvarande industrin inom skogsråvaruförädling är Östrands massafabrik. Jord- och skogsbruk, samt fiske har varit betydelsefulla näringsgrenar som gett många sysselsättning, framförallt i delar av kustbygden, vid kustnära sjöar och längs Ljustorp-såns och Mjällåns dalgångar. Jordbruk sysselsätter allt färre och yrkesfiskets omfattning är begränsad. Industritraditionen är stark i Timrå och många nya industrier inom olika branscher har etablerat sig de senaste 20-30 åren. En tydlig trend är etableringen av många företag som är verksamma inom transport- och logistiksektorn. Utbudet av service och handel har minskat i Timrå, främst p.g.a. närheten till Sundsvall och etableringen av Birsta köpcentrum som bara ligger ca 5 km från Timrå centrum. Sedan länge har framför allt Timrå och Sundsvall en gemensam arbetsmarknad vilket avspeglas av den stora

pendlingen mellan kommunerna. Drygt hälften av den yrkesverksamma åldersgruppen arbetar utanför kommunen och då främst i Sundsvall. I kommunen finns många attraktiva boendemiljöer vilket gjort kommunen attraktiv som boendekommun. Inom kommunen finns också en värdefull grundvattentäkt i Indalsälven som kan försörja betydligt fler med dricksvatten jämfört med vad som görs idag.

Kommunens mål

Timrå kommun har formulerat övergripande mål för kommunens utveckling^x. Dessa innebär bland annat att Timrås befolkning ska växa och att en god livsmiljö, personlig livskvalitet och hållbar utveckling ska präglade Timrå kommun. Kommunens landsbygdsprogram anger bland annat att i Timrå ska man bo nära och miljövänligt^x. Det ska finnas en kö av många som vill flytta in och besöksnäringen ska skapa nya möjligheter till rekreation och företagande. Kommunens turismstrategi anger att Timrå ska vara bäst i länet på ekoturism och att näringen ska erbjuda högkvalitativa turismprodukter som lockar besökare till kommunen^{xi}. Landsbygdsutveckling i strandnära lägen är en viktig förutsättning för att detta ska uppnås.

Verksamhetsutveckling i strandnära lägen

Möjligheterna att lokalisera boende eller andra verksamheter nära vatten kan ses som ett komplement till annan landsbygdsutveckling. Utveckling av besöksnäring och turism ska prioriteras där förutsättningarna för detta är bra. Kommunen pekar därför ut områden i olika delar av kommunen där fisketurism kan utvecklas. Lögdö Bruk, Stor-Laxsjön och Indalsälvens delta är besöksmål som skulle kunna bli mer attraktiva genom utveckling av service. För kommunen är det också angeläget att kunna erbjuda en attraktiv småbåtshamn vid det yttre havsbandet som kan locka till sig fritidsbåtar.

Bebyggelse

Det är viktigt att kommunen eller privata exploatörer kan erbjuda tomter i attraktiva lägen med goda livsmiljöer. Förutsättningarna för att fler människor ska vilja bosätta sig i kommunen påverkas också av en mängd andra faktorer: arbetsmarknadsläget, kommunens service och standard inom skola, vård, omsorg och fritid samt prisutvecklingen på villor i framför allt Sundsvall. Även tillgång till attraktiv kollektivtrafik för arbetspendling är en viktig faktor. Bygandet av nya bostadshus och fritidshus har varit lågt i Timrå kommun de senaste åren. Inget av dessa nybyggnadsärenden har berört strandskyddsområden. Eftersom det fortfarande är stor skillnad i medelpriset för nya och ”begagnade” småhus är det inte särskilt troligt att bygandet av småhus kommer att öka i lägen som inte är attraktiva.

I kommunen finns många fritidshus främst längs kusten. Enligt SCB:s byggnadsregister är antalet byggnader inom strandskyddsområde utefter kusten 670 stycken. Även vid vissa sjöar finns många fritidshus främst i kommunens mer centrala delar, t ex vid Lögdötjärn och Viktjärn utanför Bergeforsen. Fritidshusbebyggelse ger underlag för kommersiell service främst under barmarkspenningen. Kommunen anser att förtätning av bebyggelse i första hand ska ske vid sjöar där det finns god tillgång till orörda stränder. Det är också mer sannolikt att det finns intresserade som vill bygga hus vid sjöar där det redan finns bebyggelse och vägförbindelse. En tydlig och pågående trend är att allt fler vill omvandla och bygga ut sina fritidshus för åretruntboende eller till en standard som motsvarar detta. Kommunen ser positivt på denna utveckling men det innebär också att vatten- och avloppsfrågorna måste lösas på ett hållbart sätt.

Kommunikationer

Utbudet av kollektivtrafik med buss är bra mellan Timrå centrum och Sundsvall. Utbudet till Sörberge, Fagervik, Söråker och Bergforsen är något sämre. Övriga mindre tätorter har sämre utbud. Det är möjligt att utnyttja servicen ”taxi till buss” från bland annat Tynderö, Bredsjön, Lagfors, Ljustorp och Laggarberg. För den långväga kollektivtrafik som bedrivs av länstrafikbolagen finns tågtrafik och buss längs norrlandskusten mellan Sundsvall-Umeå-Luleå med hållplats i Timrå. Därutöver finns kommersiellt drivna bussförbindelser till Stockholm. Flygutbudet från Midlanda har flera dagliga turer till och från Stockholm.

Det finns även direkta flygförbindelser till Luleå. Gods- och persontransporter på väg är omfattande på E4, som går genom kommunen.

Befolkningsutveckling

Timrå Kommun hade vid utgången av 2012 17997 invånare. Under hela 2000-talet har befolkningen legat strax under 18000 invånare förutom vid utgången av 2011. Jämfört med den stora befolkningsminskning som har ägt rum i länet som helhet, har kommunen klarat sig bra, men kommunens ålderstruktur har förändrats påtagligt under de senaste 20 åren. De mest markanta förändringarna är folkmängden i åldern 18-30 år som minskat med 31 % och folkmängden i åldern 51-64 år som ökat med 36 %. Många unga kvinnor har flyttat från kommunen. Under de senaste tio åren har nettoinflyttningen från utlandet varit större än utflyttningen inom landet. Födelseunderskottet har varit ca 250 personer. Sammantaget är det tack vare den stora utrikes inflyttningen som folkmängden legat på en relativt konstant nivå under 2000-talet.

Förutsättningar för landsbygdsutveckling i kommunens olika delar

Timrå kommun är geografiskt indelad i fyra församlingar; Timrå, Ljustorp, Hässjö och Tynderö. Timrå församling ligger vid kusten. Tätorterna Vivsta, Östrand, Fagervik, Sörberge och Bergforsen har tillsammans drygt 13100 invånare. Befolkningen har ökat de senaste åren. Andelen landsbygd i Timrå församling är ungefär 85 % av arealen. I Timrå församling finns kommunens administrativa centrum. Här finns förskolor, skolor för F-9, gymnasium, bibliotek, ungdomsgård, idrottsanläggningar och kommunal förvaltning. Affärscentrum med livsmedelsbutiker och detaljhandel, samt vårdcentral. Kommunen, SCA Graphics massafabrik i Östrand och Samhall AB är största arbetsgivare, men det finns också många mindre industriföretag. I området finns förutsättningar att utveckla besöksnäring och fisketurism vid Grönudden, Kogrundet, Sandarna och Storgrundet, Bergforsen. Vid Stor-Bandsjön och Lill-Bandsjön finns förutsättningar för tätortsnära fritidshusbebyggelse eller permanentboende i strandnära lägen.

Ljustorps församling ligger i inlandet och har knappt 1000 invånare med en vikande befolkningstrend. Ljustorps församling saknar tätort, och består till nästan 100 % av landsbygd. Ljustorp är områdets serviceort. Här finns förskola, F-6-skola, livsmedelsbutik, några idrottsanläggningar och föreningsgård. Området är en utpräglad avfolkningsbygd, med åldrande befolkning och fåmansföretag. För att kunna behålla offentlig och kommersiell service behövs utveckling av småskalig näringsverksamhet. I området finns förutsättningar att utveckla besöksnäring och fisketurism vid Stor-Laxsjön. Medan stränderna vid Röjesjön, Stor-Roten och Lill-roten har förutsättningar för fritidshusbebyggelse i strandnära lägen. Vid Bredsjön kan fritidshusbebyggelse eller permanentboende utvecklas.

Hässjö församling, vid kusten, med tätorterna Stavreviken och Söråker har drygt 3100 invånare. Befolkningen har ökat de senaste åren, men det är ingen statistiskt säkerställd ökning. Andelen landsbygd i Hässjö församling är ungefär 98 % av arealen. Söråker är områdets serviceort med förskolor, skola från F-9, bibliotek, ungdomsgård och några idrottsanläggningar. Här finns också livsmedelsbutik, restauranger samt vårdcentral. Det finns ett stort industriområde med många små och medelstora arbetsplatser. En större befolkning kan ge ett ökat underlag för offentlig och kommersiell service oavsett om boendet är av fritidskaraktär eller för åretruntbruk. Vid Bölesjön finns förutsättningar för fritidshusbebyggelse eller permanentboende i strandnära lägen. I området finns förutsättningar att utveckla besöksnäring vid Lögdö Bruk.

Tynderö församling, vid kusten, har mindre än 800 invånare. Befolkningen har minskat de senaste åren, men det är ingen statistiskt säkerställd minskning. Andelen landsbygd i Tynderö församling är ungefär 95 %. Här finns förskola, minilivs, restauranger och föreningsgård. En större befolkning kan ge ett ökat underlag för offentlig och kommersiell service oavsett om boendet är av fritidskaraktär eller för åretruntbruk. Kustnära områden i attraktiva lägen stärker underlaget för kommersiell service inom Tynderö församling. Bådasundet, Norra och Östra Ödsviken är områden i närheten av befintliga fritidshusområden med god tillgång till orörda strandområden som har förutsättningar för fritidshusbebyggelse eller permanentboende i strandnära lägen. Vid Näset och Lill-Åkerö på Åstön finns flera fritidshussamlingar inom strandskyddsområde och för enstaka tillkommande fritidshus kan dispens från strandskyddet ges eftersom området redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften. Tillkommande byggnader bör dock placeras minst 50 m från strandlinjen. En utvecklad småbåtshamn med serviceanläggning på Åstön och en utveckling av besöksnäringen i Norråkersviken kan öka möjligheterna till fler besök vid områdets sevärdheter, badplatser, restauranger m.m. vilket bidrar till landsbygdsutvecklingen i området.

Friluftsvärden inom strandskyddade områden

En attraktiv livsmiljö innehåller förutom bra boendemiljöer även tillgång till rekreation och aktiv fritid i områden med rika natur- eller kulturupplevelser. Sådana miljöer kan också vara intressanta för besökande och turister. Sommartid finns det fina badmöjligheter längs kusten och vid insjöar. Fina fiskemöjligheter finns också för fritidsfiskare i inlandet i t.ex. Ljustorpsån, Indalsälven och i Lögdö vildmark. Inom kommunen finns sex naturreservat och landets första kommunala kulturreseptat, Lögdö bruk. Fina kultur- och naturmiljöer finns också vid Merlo slott, trädparken vid Söråkers Herrgård och Wifstavarvs Herrgård. Planering och insatser görs för att utveckla Lögdö bruks kulturreseptat genom att erbjuda aktiviteter och ett utbud som kan locka till sig fler besökare. De flesta av naturreservaten har tillkommit p.g.a. särskilt värdefulla eller hotade biotoper och förekomst av sällsynta växter eller djur. De flesta av dessa bör inte påverkas av mänskliga aktiviteter förutom besök av intresserade. Dock finns det två naturreservat som på olika sätt bör kunna utvecklas för att locka till sig fler besökare från såväl boende i kommunen som tillfälliga besökare. Det gäller naturreservatet för Indalsälvens delta och Åstöns naturreservat.

Vattenområdena längs kusten används för sjöfart och industri (främst Östrand, Vivstavarv och Söråkers hamn), yrkesfiske (Indalsälvens mynning och Tynderökusten) och friluftsliv (Tynderökusten och Åvikebukten). Vattnet runt Åstöns södra del användes tidigare som ett militärt övnings- och skjutfält. Kuststräckan är olika påverkad av miljögifter, övergödning eller fysisk exploatering. Delen från kommungränsen i söder vid Östrand till golfbanan och delen vid Söråkers industriområde är kraftigt påverkad av mil-

jögifter och fysisk exploatering, medan kusten utanför Indalsälvens delta är obetydligt påverkad av detta. Kuststräckan i övrigt har varierad påverkan. Åvikekusten är på många avsnitt inte påverkad av bebyggelse och är därför viktig att värna om. Vattenområdena närmast kusten är och kommer framgent att vara viktiga för rekreation och friluftsliv för t.ex. alla som har fritidshus eller bor nära kusten.

I vissa fall kan det vara lämpligt att tillgängliggöra områden med höga naturvärden för friluftsliv och turism. Det rör sig då om enklare åtgärder som till exempel uppsättning av information eller iordningställande av rastplatser. Kommunen bedömer att dessa åtgärder, i de fall de anses lämpliga, kan beviljas utifrån andra särskilda skäl än LIS.

Naturvärden inom strandskyddade områden

Naturen i Timrå är varierad med alltifrån inlandets djupa skogar och ödsliga myrlandskap, till kustens örtrika ängar och varma sandstränder. I kommunen finns drygt 100 sjöar och miljals med rinnande vatten. Inom kommunens gränser finns flera skyddade områden som är naturreservat och/eller Natura2000.

I övergången mellan land och vatten skapas en varierad miljö. Det gör att stränder är speciellt artrika. I havet är vikar och grunda områden viktiga både för de organismer som lever där permanent och som ”barnkammare” för många fiskarter. Många organismer som lever längre ut till havs använder dessa områden för sitt födosök. I de här områdena sker den huvudsakliga näringsomsättningen. Det betyder att en påverkan på dessa områden kan få konsekvenser i andra delar av havet^{xii}. I inlandet är sjöinlopp, sjöutlopp, grunda vikar, grunda strömsatta bottnar och vegetationsrika bottnar särskilt värdefulla strandmiljöer. För dessa typer av områden bör LIS-begreppet inte användas som särskilt skäl, utan naturvärden, samt friluftsliv och turism kopplat till oexploaterade områden bör prioriteras.

Timrå kommun har gott om obebyggda stränder, men de är inte opåverkade. Sekler av mänsklig aktivitet som skogsbruk, fiskutsättningar, vattenreglering, flottledrensningar, vägdragningar, täktverksamhet, båttrafik m.m. har påverkat så gott som alla vatten på ett eller annat sätt. Till exempel kan vandrande fisk inte ta sig mellan lekplatser och tillväxtplatser i många vattendrag och i försurade vattendrag påverkas artsammansättning och artrikedom av atmosfäriskt nedfall. Vid kusten finns en nära koppling mellan strändernas naturvärden och marina naturvärden. Ofta har områden med höga naturvärden på stranden också höga naturvärden i det utanförliggande havet, och tvärtom^{xiii}. En försämring av en landskapstyp innebär oftast att organismers utbredning blir fragmenterad. Det innebär att avstånden mellan organismesamhällen blir större och att organismer får svårt att röra sig mellan samhällena. På sikt finns en risk för utdöende, eftersom de inte kan ”träffas” för att föröka sig^{xiiii}. Ett nytt bostadshus vid en tidigare obebyggd strand innebär ökad fragmentering och kan utgöra ett hot för känsliga organismer. De stränder som är utan större mänsklig påverkan är därför mycket skyddsvärda. Därför bör LIS-begreppet inte användas som särskilt skäl för stränder vid obebyggda havsstränder, sjöar och vattendrag. Här bör istället naturvärden, samt friluftsliv och turism kopplat till oexploaterade områden prioriteras.

Kusten

Det finns flera större kustavsnitt som har höga ekologiska skyddsvärden för bevarande av biologisk mångfald och reproduktionsförmåga av fisk och andra organismer. Länsstyrelsens strandinventeringar från 2000-talet^{xii,xiv,xv} ger en god bild av naturvärdena längs kusten. Från Sunnanskäret till Skogsskäret i Åvikebukten bedömdes nio av de inventerade områdena ha höga naturvärden, två ha mycket höga na-

turvärden och kustområdet utanför Åstholmen bedömdes ha höga naturvärden. Ytterligare information ges av Timrå kommuns strandinventering från 2009^{xvi}. Den visar att 24 km (30 %) av kusten är kraftigt påverkad av exploatering, övergödning eller miljögifter. Dessa områden finns företrädesvis i Klingerfjärden. 32 km av Timrås kuststräcka (40 %) är tydligt påverkad, men har ändå goda förutsättningar att hysa ett naturligt växt- och djurliv, medan 23 km (ca 30 %) kuststräcka är lite eller obetydligt påverkad av miljögifter, övergödning eller fysisk exploatering. I rapporten var fokus på fem naturtyper som bedömdes särskilt angelägna att bevara; grunda havsvikar, havssträndängar, vattendragsmynningar, sandstränder/dyner samt fågelskär.

Inlandet

Kunskapsunderlaget när det gäller stränder i inlandet är sämre än för kusten. I länsstyrelsens sjö- och vattendragsinventeringar finns ett tiotal sjöar och två vattendrag med^{xvii,xviii}. Under arbetet med samrådsversionen av översiktsplanen 2010 utfördes översiktliga inventeringar av påverkansbilden kring våra större sjöar. I arbetet med restaurering av vattendrag har det utförts biotopkarteringar och bottenfauna-inventeringar. Skogsstyrelsen har inventerat nyckelbiotoper. Kunskapsunderlaget är således inte heltäckande, utan kan behöva kompletteras.

Riksintressen

Nedan redogörs för de riksintresseområden som kan påverkas av åtgärder när beslut om dispens från strandskyddet ska fattas.

Ljustorpsån och Mjällån är klassade som riksintresse för naturvård^{xix}. Vattendragen har stort värde som reproduktions- och uppväxtområden för vandrande fisk, hyser sällsynta och hotade växter i strandzonen, samt har ett utpräglat unikt nip-ravinlandskap. Förutsättningen för att bevara vattendragens värde är bland annat att en tillräckligt bred skyddszon av träd och annan vegetation sparas längs stranden. Det gör att möjligheterna är små att tillåta boende eller andra verksamheter i området. Kommunen bedömer dock att åtgärder till gagn för friluftsliv, rekreation och naturupplevelser kan tillåtas i Ljustorpsåns dalgång, om föreslagna åtgärder inte medför påtaglig skada på riksintresset.

Indalsälvens delta är klassat som riksintresse både för rörligt friluftsliv^{xx} och naturvård^{xxi}. Deltat är Sveriges största kustdelta. En del är exploaterat, bl.a. med flygplats, kraftledningar och E4. Trots exploatering hyser området särskilt goda förutsättningar för positiva upplevelser för natur- och kulturstudier, bad, båtsport, kanoting eller skridskofärder samt särskilt goda tillfällen till fritidsfiske, jakt, bär- eller svamp-plockning. Älvsträckan förbi Stavreviken utgör ett av landets rikaste och mest frekventerade fiskevatten för öring och sik. Även lax och harr fångas här. Området söder om E4 är naturreservat och Natura2000-område. Förutsättningen för att bevara deltats värde är bland annat att områdets geologiska bildningar, strandlinjer och hydrologiska förhållanden bevaras, ytterligare miljöstörande anläggningar och verksamheter inte etableras i området och att slutavverkning undviks så långt som möjligt, så att en naturlig vegetationssuccession, präglad av landhöjning, deltabildning och hav bevaras.

Timrå kommun anser att i den södra delen av området, inom naturreservatet och Natura2000-området, ska riksintresse för naturvård väga tyngre än riksintresse för det rörliga friluftslivet. Men för att stärka friluftslivet i området kan enklare anläggningar till gagn för rörligt friluftsliv som raststugor, vandringsleder och gångbroar över vatten tillåtas inom området om dessa inte inkräktar på riksintresset för naturvård. Norr om E4 anser kommunen att friluftslivsintresset ska väga tyngre än naturvårdsintresset och att

man kan ytterligare höja värdet för rekreation i området genom t.ex. handikappanpassade anläggningar för fisketurism. Åtgärderna ska anpassas så att deltats värden inte hotas.

Söråkerslandet är riksintresse för naturvård på grund av det innehåller ett mosaikartat odlingslandskap med förekomst av ängar och hagmarker, samt landskapselement som t ex stengärdesgårdar. Den rika berggrunden har gett upphov till en artrik vegetation med bl a gullviva, backlök och darrgräs. Rödlistade ängsarter som fält- och ängsgentiana förekommer.

Riksintresseområden för kulturmiljö finns vid Lögdö Bruk, Våle-Skilsåker, Merlo-Skönvik och Vivstavarv. Påverkan på värdena ska bedömas vid dispensprövningar.

Risk för naturolyckor^{xxii}

Översvämningar

Översvämningar i strandnära lägen sker i inlandet på grund av höjda vattennivåer som en följd av ökad avrinning och ökade flöden i vattendragen. Vid havet är den globala havsytans läge av betydelse.

Årsmedelnederbörden för Västernorrlands län förväntas öka under perioden fram till år 2100, i medeltal ca 20 %. Trots detta förväntas ingen ökning av 100-årsflödet, eftersom flödet förväntas jämnare under året, med högre flöden under höst och vinter och lägre vårflood. Bedömningen är att det inte blir mer omfattande översvämningar i inlandets vattendrag. I bedömningen är inte påverkan från framtida reglering av vattendrag medräknad.

Den globala havsytan kan komma att stiga uppemot 1 m fram till år 2100 jämfört med referensåret 1990. För Västernorrlands del innebär det att effekten av landhöjningen blir mindre och att medelvattenståndet och extrema vattenstånd kommer att vara som idag eller lägre. Bedömningen är att det inte blir mer omfattande översvämningar utefter kusten.

Ras och skred

Risken för erosion vid kusten och längs Indalsälven är kartlagd. Kunskapsunderlaget är således inte heltäckande, utan kan behöva kompletteras, främst i inlandet. En stor erosionsrisk innebär också en högre risk för ras eller skred. Utmed kuststräckan i Timrå kommun finns förutsättningar för erosion utmed stränderna vid Klingerfjärdens norra stränder och vid inre Tynderösundets norra stränder, medan förutsättningar för erosion finns, längs hela Indalsälven.

Referenser

- ⁱ Områden som har en koncentration av bebyggelse där antalet invånare är som minst 200 och avståndet mellan byggnaderna som mest 200 meter.
- ⁱⁱ SFS 1998:808
- ⁱⁱⁱ SFS 2010:900
- ^{iv} Sveriges officiella statistik statistiska meddelanden MI 50 SM 0201, 2002
- ^v Vattenmyndigheten Bottenhavets vattendistrikt (2009). Bottenhavets vattendistrikt Delområdesrapport Indalsälven 2009 – 2015.
- ^{vi} Timrå kommun (1996). Att bygga vidare: program för kulturmiljövård för Timrå kommun.
- ^{vii} Gustafsson G & Landström L (1998). Fäbodvall, i: Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden. Jordbruksverket (SJV)
- ^{viii} SOU 1962 36.djvu/141
- ^{ix} Kommunen med livskvalitet, - det självklara valet, antaget av kommunfullmäktige i Timrå 2007-04-23 (KF 2007: 37)
- ^x Landsbygdsprogram för Timrå kommun 2011-2015, antaget av kommunfullmäktige i Timrå 2011-06-13 (KF 2011:62)
- ^{xi} Riktlinjer för besöksnäringen i Timrå 2010-2015 Ett steg mot ett turismprogram i Timrå kommun, antagna av kommunfullmäktige i Timrå 2010-10-05 (KF 2010:259)
- ^{xii} Länsstyrelsen i Västernorrland (2008). Inventering av tre havsområden. Hälsingegränsen-S Galtström, Sunnanskäret-Skogsskäret i Åvikebukten, samt öar utanför Skuleskogen. Rapport 2009: 15
- ^{xiii} Jordbruksverket (2005). Fragmenterat landskap – en kunskapssammanställning om fragmentering om hot mot biologisk mångfald. Rapport 2005:9.
- ^{xiv} Länsstyrelsen i Västernorrland (2005). Översiktlig kustinventering 2002-2004. Inventering och bedömning av stränder i Västernorrlands län. Rapport 2005:3.
- ^{xv} Johansson K & Malm T, 2009. Marina dykinventeringar i Västernorrlands län: Galtström-södra länsgränsen, Åstholmen, Åvikebukten, Havsområdet utanför Skuleskogen och Åvikfjärden. Calluna AB. Länsstyrelsen i Västernorrland. Rapport 2009:9 Härnösand.
- ^{xvi} Timrå kommun (2009). Reviderad naturinventering av kust- och havsmiljöer. Diarienummer 2009-01087.
- ^{xvii} Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2001). Sjö- och vattendragsinventering i Västernorrlands län. Publikation 2001:1.
- ^{xviii} Länsstyrelsen Västernorrlands län (2008). Inventering av glosjöar i Västernorrland 2006. Rapport 2008:19
- ^{xix} 58. Ljustorpsån-Mjällån, 59. Y 62 042, Timrå och Härnösands kommuner. Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län. (MB 3:6)
- ^{xx} Indalsälvens delta, FR 6206, Timrå kommun. Område av riksintresse för friluftsliv i Västernorrlands län. (MB 3:6)
- ^{xxi} 58. Indalsälvens delta, Y 62 005, Timrå kommun. Område av riksintresse för naturvård i Västernorrlands län. (MB 3:6)
- ^{xxii} Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2012). Översiktlig klimat- och sårbarhetsanalys - naturolyckor: Västernorrlands län. Härnösand: Länsstyrelsen i Västernorrlands län.